

УДК 94 (477) «1917/1921»

DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2020.2\(30\).411](https://doi.org/10.33782/eminak2020.2(30).411)

ДЕРЖАВОТВОРЧА ТА ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛОНГИНА ЦЕГЕЛЬСЬКОГО В ДОБУ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917-1921 рр.)

Мар'яна Полич

Тернопільський національний економічний університет (Тернопіль, Україна)

e-mail: polych.maryana@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1285-2281>

В даній статті, простежено формування світогляду й особистості Л. Цегельського, показано громадсько-політичну діяльність відомого політика, юриста, дипломата Лонгина Цегельського на тлі суспільних процесів у Західній Україні, Наддніпрянщині. Системно переосмислено напрацювання українських і зарубіжних істориків, з'ясовано стан і ступінь наукової розробки зазначеної проблематики. Охарактеризовано його місце у національному русі галичан на початку ХХ ст., висвітлено державотворчу діяльність в Українській Національній Раді та уряді ЗУНР, а також у складі уряду Директорії УНР. З'ясовано роль Л. Цегельського у партійно-політичному житті, реалізації ідеї соборності українських земель.

Ключові слова: Лонгин Цегельський, громадсько-політична діяльність, зовнішня політика, національно-визвольні змагання, Державний секретар

Українська державність, яка народжувалася у період національно-визвольної революції 1917-1921 рр., була підготовлена попередніми етапами українського національного відродження ХІХ ст. та зародженням і реалізацією новітньої політичної думки ХХ ст. Поступ до створення своєї власної незалежної держави українцям значно прискорили: тяжкий економічний стан, політична криза, національно-визвольний рух поневолених народів імперій. Для здійснення цієї споконвічної мрії потрібні були титанічні зусилля тих, кого вважали духовними провідниками нації.

Вивчення історії визвольної боротьби українського народу за національну та державну незалежність у першій чверті ХХ ст. вимагає на сучасному етапі кардинально нового погляду, а подекуди й переосмислення. Діяльність культурних, громадських діячів, політиків і науковців, як складова цього процесу в цілому, є тією ланкою, що сполучає весь комплекс досліджень, присвячених цьому питанню. Тому значення Лонгина Михайловича Цегельського (29 серпня 1875 – 13 грудня 1950) як одного із визначних діячів українського відродження заслуговує на глибоке й детальне дослідження. Всебічне вивчення та витлумачення його громадсько-політичної діяльності дозволить глибше зрозуміти характер національно-визвольного руху в Україні ХХ ст. та його окремих напрямів.

Актуальність даної статті посилюється також недостатньою розробкою порушеної теми у науковій літературі, відсутністю цілісного ґрунтового й об'єктивного дослідження, присвяченого саме громадсько-політичній, державотворчій і дипломатичній сфері діяльності Лонгина Цегельського. У теперішніх умовах розвитку історичної біографістики, коли врахування особистісного чинника в історії набуває помітної ваги, відтворення біографії Лонгина Цегельського на тлі епохи та перебігу його державотворчої діяльності має особливе значення.

Оскільки продовж усього свого життя Л. Цегельський органічно вливався в усі

стадії процесу становлення Української держави, а також був одним з творців державотворчих засад, ідеологічного підґрунтя Української революції та її подальшого історично-соціологічного аналізу, вивчення громадсько-політичних заходів Л. Цегельського служитиме не тільки цілям історичної науки, а й політологічної та соціологічної.

1 листопада 1918 р. увійшло в історію як визначна подія для населення західно-українських земель. Розпочався, за словами Л. Цегельського, новий, бажаний і водночас несподіваний етап у житті Східної Галичини та тієї порівняно невеликої групи політичних діячів, які безпосередньо готували захоплення влади у Львові й на усіх землях цього невеликого краю із п'ятимільйонним населенням. Як свідчить Л. Цегельський, за десятки років політичної боротьби, страйків, заворушень, кривавих виборів і демонстрацій він був твердо переконаний в успішному проголошенні й утвердженні Української державності: «Віра і довіра освідомлених мас до нашої організації, до її лідерів були великі. Мені був добре відомий запал, патріотизм, готовність до посвяти наших старшин, розісланих по краю на місця чи розкинутих по казармах і залагах, у містах. У тому я був певен, що цієї ночі – приснопам'ятної ночі – край буде наш»¹.

Події 1 листопада 1918 р. у науковій літературі та мемуаристиці часто характеризуються термінами «першолистопадовий зрив» або першолистопадовий переворот. Стосовно цих подій Л. Цегельський вживав поняття «зрив» для окреслення бойових дій польських повстанців, а 1 листопада називав «першолистопадним переворотом», «чином».

На думку українських істориків, терміни «зрив» чи «переворот» щодо висвітлення подій, які розглядаємо, є невдалими. Справді, ні у Львові, ні в інших містах Східної Галичини жодного перевороту не відбулося, підкреслює львівський історик Ярослав Дашкевич: «Галичина входила на правах королівства (тому у Львові була резиденція намісника австрійського цісаря) до складу Австро-Угорської монархії. Монархія програла війну з Антантою і вже у жовтні 1918 р. перебувала у стадії політичного колапсу, а частково й хаосу»².

У Львові з ініціативи Української парламентарної репрезентації 18-19 жовтня 1918 р. відбулося зібрання Української Конституанти, у роботі якої взяли участь депутати до австро-угорського парламенту, Галицького та Буковинського сеймів, декілька єпископів і по три делегати від політичних партій. Із Закарпаття отримали письмове повідомлення про солідарність з роботою та рішеннями Конституанти.

Автором Декларації та Маніфесту, ухвалених Конституантою, був Лонгин Цегельський. Проголошення української державності 19 жовтня 1918 р., за його словами, стало першим українським державно-правовим актом у Галичині, а 1 листопада 1918 р. – лише втіленням цього акту в життя. У дні підготовки до проголошення української державності у Східній Галичині особливо виразно проявилися організаційські здібності та політична зрілість Л. Цегельського, про що свідчать тогочасні записи у щоденнику його дружини Ольги³.

Напередодні і в перший день після проголошення ЗУНР у Східній Галичині поча-

¹ Цегельський Л. Від легенд до правди. Спомини про події в Україні зв'язані з Першим листопадом 1918 р. Львів: Свічадо, 2003. С. 45-46.

² Дашкевич Я. Західно-Українська Народна Республіка: позитивний і негативний досвід // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Львів, 2000. Вип. 6. С. 357.

³ Цегельський Ю.-М. Зага роду Цегельських і розповідь про Камінку Струмилову. Ellicott City: Смолокип, 1992. С. 371-374.

лося формування нового уряду – державного секретаріату. Головою (президентом) першого урядового кабінету було обрано К. Левицького, державним секретарем внутрішніх справ – Л. Цегельського, фінансових справ – К. Левицького (тимчасово), зовнішніх справ – В. Панейка, військових справ – Д. Вітовського, юстиції – С. Голубовича, земельних справ – С. Барана, торгівлі і промислу – Я. Литвиновича, шляхів – І. Мирона, пошти і телеграфу – О. Пісецького, освіти – С. Смаль-Стоцького, праці та суспільної опіки – А. Чернецького, суспільного здоров'я – І. Куровця, віросповідання – О. Барвінського, публічних робіт – І. Макуха. Більшість членів кабінету – члени національно-демократичної партії, інші представляли радикальну, соціал-демократичну, християнсько-суспільну партії, а троє були безпартійними. 10 листопада 1918 р. члени нового уряду склали присягу⁴.

Формуючи свій уряд, галичани використали як вітчизняний досвід (зокрема період Центральної Ради), так і зарубіжний. Державний секретаріат був, по суті, коаліційним урядом, створеним на багатопартійній основі.

Одним із найважливіших державних актів УНРади став «Тимчасовий Основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії», ухвалений 13 листопада 1918 р., її територія мала включати українську частину колишніх австрійських країв Галичини з Володимирією і Буковини, та з українськими частинами колишніх угорських столиць (комітатів): Спиш, Шариш, Земляни, Уг, Берег, Угоча, Мармарош, – як вона означена на етнографічній карті австрійського монарха Карла І⁵. У ньому визначалися конституційні засади новоствореної держави, у тому числі її назва, територія, характер влади, вищі її органи, державна символіка. Отже, згідно з Тимчасовим Основним законом, ЗУНР розбудовувалася як самостійна, правова, соціальна та демократична держава, верховенство влади в якій мало належати її народу⁶.

Державний секретар внутрішніх справ, яким став Л. Цегельський і, відповідно, секретаріат мали широкі повноваження. У його обов'язки, окрім охорони громадського порядку, входила організація адміністративного апарату у Львові та на місцях. Помічником і заступником держсекретаря, за поданням Л. Цегельського, УНРада затвердила Р. Перфецького, адвоката й посла сейму. Йому було доручено забезпечувати внутрішню роботу Секретаріату. Сам же Л. Цегельський здійснював організацію місцевих адміністрацій. Насамперед були обрані або призначені комісари замість колишніх старост у повітах, розпочалося також формування народної міліції, продовольчих відділів, проводився запис добровольців до українського війська⁷.

Паралельно Л. Цегельський здійснював роботу із вдосконалення діяльності державного апарату влади. По-перше, 15 листопада 1918 р. за поданням Секретаріату внутрішніх справ, був ухвалений закон «Про доповнення складу Української Національної Ради підпоручниками повітових і міських організацій»⁸. Він встановлював квоту, згідно з якою належало дообрати 70 послів. По-друге, 16 листопада УНРада схвалила один з найважливіших актів – «Закон про тимчасову адміністрацію облас-

⁴ Макарчук С. Українська Республіка Галичан: нариси про ЗУНР. Львів: Світ, 1997. С. 63.

⁵ Дацків І. Діяльність зовнішньополітичної служби Західно-Української Народної Республіки у 1918-1923 роках // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець». 2011. № 4 (94). С. 31.

⁶ Українська революція і державність (1917-1920) / [Т.А. Бевз, Д.В. Веденєєв, І.Л. Гошуляк]. Київ: Парлам. вид-во, 1998. С. 126.

⁷ Тищик Б.І. Західноукраїнська Народна Республіка (1918-1923). Історія держави і права. Львів: Тріада плюс, 2004. С. 155-157.

⁸ Макарчук С. Вказ. пр. С. 63.

тей Західно-Української Народної Республіки»⁹, який, на думку багатьох дослідників, мав конституційне значення. Згідно з цим законом, на території Західноукраїнської Народної Республіки залишалося функціонувати австрійське законодавство, за умови, що воно не суперечило інтересам Української держави. Всі адміністративні органи на території ЗУНР були підпорядковані Державному Секретаріату. Передбачалися й інші заходи, які стосувалися роботи державного апарату, місцевого самоврядування, судів, пошти, телеграфу, залізниці тощо.

У цьому контексті велике зацікавлення викликає особиста позиція Л.Цегельського у підходах до багатьох аспектів державного будівництва. Дослідження діяльності Л. Цегельського підтверджує, що він дотримувався у роботі поміркованих поглядів, керувався правом і сповідував толерантність у ставленні навіть до ворогів. Безумовно, це не завжди подобалося радикально налаштованим діячам. Судячи зі спогадів Л. Цегельського, він неодноразово конфліктував із М. Лозинським, Д. Вітовським та деякими іншими своїми колегами при розв'язанні ряду проблем¹⁰.

Доречно зауважити, що діяльність Л. Цегельського у цей час не обумовлювалася лише участю в організації проголошення та здобуття влади на західноукраїнських землях чи роботою на посту Державного секретаря ЗУНР з його широким спектром функцій та обов'язків. Л. Цегельському судилося закласти основи української дипломатії, бути співтворцем акту Злуки Східної та Західної України, працювати у відомствах іноземних справ ЗУНР та УНР, а згодом – реалізувати низку міжнародних акцій молодій державі, виконувати дипломатичну місію уряду ЗУНР у США.

Відтак, опинившись у скрутній ситуації після втрати Львова, УНРада та Державний Секретаріат, які перебували на той час у Тернополі, вирішили негайно вислати місію на Велику Україну для налагодження тісних контактів та отримання негайної фінансової й військової допомоги. Йшлося, насамперед, про штабних офіцерів, гармати, боєприпаси тощо. Очолити місію було доручено Л. Цегельському, оскільки він мав великий досвід виконання дипломатичних доручень, добрі стосунки як із гетьманом і членами гетьманської влади, так і з представниками Директорії – з В. Винниченком і С. Петлюрою. Як зазначав сам Л. Цегельський у спогадах, для цього він був «достатньо дипломатичний і здатний до швидких рішень, а також доброї стилізації угод»¹¹.

Ця нелегка поїздка, яка ще раз переконала звичних до порядку галичан у тому, якою страшною та руйнівною є «анархічна стихія революційного трудового народу», завершилася зустріччю із керівництвом Директорії УНР, яка якраз почала повстання проти Гетьманату.

І хоч Л. Цегельський з великою підозрою та недовірою поставився до Директорії, яка, на його думку, не була легітимною, адже «становила собою об'єднання тільки соціалістів, метою якого було повалення гетьмана та створення соціалістичної республіки», вести переговори довелося саме з цією владою. Більшість правих політиків Галичини, а серед них і Л. Цегельського, аж ніяк не влаштувала соціалістична орієнтація частини провідників УНР і навіть їх готовність прийняти радянську платформу, правда, як вони говорили, не московську, а українську. Вихованих у легітимному дусі галичан лякала анархія, руйнівний революційний деспотизм й отаманщина – жахіття, які переконливо описав Л. Цегельський у своїх мемуарах¹².

⁹ Тищик Б.Й. Вказ. пр. С. 71.

¹⁰ Цегельський Л. Від легенд до правди. С. 42-43.

¹¹ Макаруч С. Українська Республіка Галичан. С. 115.

¹² Цегельський Л. Від легенд до правди. Спомини про події в Україні зв'язані з Першим листопадом 1918 р. Львів: Свічадо, 2003. 336 с.

Після бурхливих переговорів представники Директорії УНР в особі В. Винниченка, О. Андрієвського й ін. погодилися з пропозицією галицької делегації розпочати підготовку до злуки обох українських держав і надати допомогу галицьким військам під Львовом. При цьому Л. Цегельський настояв на галицькій автономії.

1 грудня 1918 р. була підписана підготовлена Л. Цегельським і прийнята майже без застережень попередня угода, відома як Фастівська¹³. Незважаючи на усі контрроверзи суспільно-політичного розвитку, листок із шкільного зошита, на якому Л. Цегельським були виписані основні положення «Злуки» українських земель, зберігся до нашого часу у фондах Центрального державного історичного архіву у Львові під гаслом «Осип Назарук».

Досить вагоме значення для всієї української справи мала активна участь Л. Цегельського у самому проголошенні Злуки. Він у складі репрезентативної делегації з 65-ти осіб і відповідної охорони спеціальним поїздом вирушив з Тернополя до Києва. Делегацію очолив перший віце-президент УНРади Ю. Бачинський, а до її складу, окрім Л. Цегельського, входили такі відомі політичні діячі того часу як Д. Вітовський, С. Вітик, Р. Перфецький, В. Стефаник, І. Мирон, О. Бурачинський.

22 січня 1919 р. на Софіївському майдані у Києві в урочистій обстановці було офіційно проголошено Акт Злуки. Під час церемонії Л. Цегельський виступив першим, зачитав текст Ухвали УНРади від 3 січня та передав його голові Директорії УНР В. Винниченкові¹⁴.

В успішному проведенні Акту Злуки з ініціативи провідних галицьких і східноукраїнських політиків чи не найвагомішою, якщо йдеться про політичну акцію, була роль Лонгина Цегельського. Це був найпомітніший аспект його державницьких, у тому числі й дипломатичних зусиль.

Після проголошення злуки українських земель Л. Цегельський став одночасно заступником міністра закордонних справ УНР у Києві, чи як тоді казали, «товаришем міністра закордонних справ» (міністром був Володимир Чехівський). Призначення на цю посаду було хіба теоретичним, бо якогось фактичного об'єднання урядів УНР і ЗУНР так і не трапилося. Та й невдовзі Київ захопили більшовики. За його власним свідченням, цю посаду він формально обіймав з 23 січня до 3 лютого 1919 р., коли Директорія УНР змушена була покинути Київ¹⁵. Варто згадати один факт, коли гетьманський міністр закордонних справ Дмитро Дорошенко призначає Л. Цегельського у 1918 р. своїм радником. І хоча Л. Цегельський так і не встиг тоді приступити до виконання своїх обов'язків у МЗС Української Держави, проте даний факт свідчить, що політик із Галичини був знаний далеко за межами Західної України.

Очоливши відомство зовнішніх справ ЗУНР, Л. Цегельський зіткнувся із цілою низкою проблем. Він стверджував: «Людей котрі надавалися б до такої служби, можна було полічити на пальцях однієї руки..., не існувало традиції й досвіду в такій політиці»¹⁶. А тому проблема фаховості серед кадрового персоналу в секретаріаті знову постала на порядку денному. Л. Цегельським було прийнято на роботу адвокатів Я. Олесницького та С. Витвицького, які за його ініціативою були призначені заступниками секретаря. Важливим є зауважити, що прийняті на роботу мали досвід ста-

¹³ Лозинський М. Галичина в рр. 1918-1920. Нью-Йорк: Червона Калина, 1970. С. 67.

¹⁴ Центральний державний архів вищих органів влади і управління (далі – ЦДАВО України). Ф. 1065. Оп. 1. Спр. 178. Арк. 2.

¹⁵ Цегельський Л. Від легенд до правди. С. 251.

¹⁶ Там само. С. 217.

жувань за кордоном і добре володіли іноземними мовами. У такому складі секретаріат працював до лютого 1919 р. Наголосимо, що перший місяць очолювання зовнішньополітичного відомства Л. Цегельським відзначений двома важливими справами. Серед них організація Державного секретаріату закордонних справ і закордонних представництв та остаточне проголошення злуки ЗУНР із УНР у Києві¹⁷.

Структура Державного секретаріату закордонних справ відповідала міжнародним стандартам і забезпечувала виконання покладених на відомство завдань, щоправда, не була такою розгалуженою як у подібних органах Гетьманату чи Директорії УНР.

Таким чином, у складі секретаріату було створено три відділи: 1. Дипломатичний, який керував формуванням і діяльністю дипломатичних представництв за кордоном, та підготовкою робочих документів, зокрема дипломатичних нот; 2. Преси – виконував пропагандистські та контрпропагандистські функції й вивчав закордонну пресу; 3. Консульський¹⁸.

Одним із найважливіших завдань секретаріату було заснування представництв за кордоном, передусім у сусідніх країнах, що постали на землях Австро-Угорської імперії. До цього спонукала польсько-українська війна, котра вимагала забезпечити кордони держави та знайти союзників. Відтак, терміново створюються дипломатичні представництва, що внаслідок відсутності визнання ЗУНР не могли мати статус посольств, але фактично виконували їх функції¹⁹.

У цей час Л. Цегельському випала ще одна нелегка місія – евакуація галицької делегації з обложеного Києва. Крім того, на нього як заступника міністра, поклали обов'язки закриття самого Міністерства закордонних справ. Та найважчим було відчуття втрати Української державності. «Падіння Директорії, – пізніше напише Л. Цегельський у спогадах, – було початком кінця Української держави. Вся героїчна боротьба опісля, всі зусилля Січових стрільців, Петлюри, Галицької армії. Армії УНР і т. д. від весни 1919 р. аж до боїв під Замостям у час наступу С. Будьонного і М. Тухачевського на Львів-Варшаву (1920) – це лиш безуспішні намагання повернути втрачене у результаті історичного промаху т. зв. української демократії з листопада 1918 р.»²⁰.

Л. Цегельському вдалося без втрат вивезти з Києва та доставити у Галичину делегацію галичан разом з охороною, а також ті українські родини, які не захотіли залишатися в окупованій столиці. Це було останнім офіційним дорученням уряду Директорії УНР²¹.

По дорозі у Вінницю Л. Цегельський зустрівся з С. Петлюрою й отримав від нього доручення поїхати у Прагу до Томаша Масарика та його уряду як «надзвичайний уповноважений посол». Майже нездійсненне завдання полягало у тому, щоб з допомогою Т. Масарика та його оточення, як посередників, домогтися підтримки Заходу, Антанти, а ще придбати зброю та боєприпаси.

¹⁷ Сем'яник О. Лонгин Цегельський та його державотворча діяльність у період 1918-1919 рр. // Аналітично-інформаційний журнал «Схід». 2012. № 2 (116), березень-квітень. С. 143-147.

¹⁸ ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 1. Арк. 33-38.

¹⁹ Дацків І. Діяльність дипломатичної служби Західно-Української Народної Республіки // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 18. Західно-Українська Народна Республіка: до 90-річчя утворення / Гол. ред. Я. Ісаєвич. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. С. 347-348.

²⁰ Цегельський Л. Від легенд до правди. С. 279.

²¹ Здоровега М.В. Суспільно-політичні погляди Лонгина Цегельського: дис... канд. політ. наук: 23.00.01. Львів: нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2010. С. 140-141.

Завдяки своїм знанням іноземних мов і досвіду дипломатичної діяльності Лонгин Цегельський очолював переговори з усіма закордонними представниками. Однією з найважливіших була місія від Мирної конференції, керована французьким генералом – Юзефом Бартелемі. Але ці перемовини не увінчались успіхом, оскільки Національна Рада не погодилася на умови перемир'я, запропоновані генералом Ю. Бартелемі. Л. Цегельський, який вважав за потрібне прийняти умови, які б забезпечили суверенітет хоч якоїсь території та дали б визнання держав Антанти, виступив із різкою незгодою з курсом уряду Західноукраїнської Народної Республіки та 13 лютого 1919 р. подав у відставку.

Загалом курс зовнішньої політики, що реалізовувався Лонгином Цегельським, базувався на основі постанови Української Національної Ради від 10 листопада 1918 р., що визначала стратегічним пріоритетом об'єднання всіх українських земель в єдиній і неподільній державі. Дану постанову тоді було прийнято за активної участі Л. Цегельського, якого вважали одним із найавторитетніших членів УНРади. Отже, можна стверджувати, що саме цю зовнішньополітичну лінію намагалися проводити й усі його наступники, доки Варшавська угода 1920 р. і пов'язані з нею події остаточно не розірвали державну єдність УНР.

У липні 1919 р. Л. Цегельський за дорученням керівника уряду Західноукраїнської республіки Євгена Петрушевича виїжджає з дипломатичною місією до Сполучених Штатів Америки. З 1920 по 1921 рр. він представляв уряд Західноукраїнської Народної Республіки у США (м. Вашингтон). Лонгин Цегельський виїхав до США 23 березня 1920 р. По дорозі він заїхав до Парижа, де отримав від Є. Петрушевича усні доручення навести, попри організацію матеріальної допомоги, зв'язки з урядовими колами США. До Америки Л. Цегельський прибув 11 квітня 1920 р., осів у Нью-Йорку, де його прийняли досить прохолодно. Місцева громада ставилася з великим упередженням до галицького уряду як «сепаратистичного, реакційного, габсбурзького і денікінського», про що сам Л. Цегельський писав в одному зі своїх звітів у жовтні 1921 р.

Маючи за мету подвійну місію – гуманітарну і політичну – Л. Цегельський розпочинав свою діяльність дуже обережно, особливо зважаючи на досить ворожий настрій американських українців, одні з яких були великими прихильниками комуністів, інші – прибічниками С. Петлюри. Всі вони поширювали в американській і канадській пресі «найгарячіші клевети» на уряд Є. Петрушевича, його особу й оточення, чим спричиняли до нього негативне ставлення урядових кіл²².

В 1923 р. у зв'язку з ухвалою Ради Амбасадорів про приєднання Східної Галичини до Польщі, дипломатична місія Л. Цегельського закінчилася. Однак на Батьківщину, в Україну, він так і не повернувся. Ні в Галичині, що належала Польщі, ні в радянській Україні йому місця не було. Він, очевидно, це знав. Л. Цегельський бачив своє життя лише у суверенній Українській державі, отже, повертатися було нікуди. Відтак, видатний український політик і дипломат залишився в Америці²³.

За період перебування у Північній Америці українці розбудували широку мережу громадсько-політичних, релігійних і професійних установ. Відтак, Л. Цегельський, будучи одним із засновників Українського Конгресового Комітету Америки (УККА),

²² ЦДАВО України. Ф. 4460. Президіальна канцелярія Диктатора ЗУНР, м. Відень, 1920-1922. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 4-5.

²³ Здоровега М. Лонгин Цегельський біля витоків української дипломатії // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець». 2009. № 2. С. 42-44.

брав активну участь у численних з'їздах, конференціях, дискусійних семінарах в американських університетах. Окрім того, одним із його завдань було надавати допомогу українцям у переселенні з Європи до Америки.

В еміграції Лонгин Цегельський деякий час працював викладачем українознавчих предметів в українському відділі протестантської теологічної семінарії у Блуфілді, штат Нью-Джерсі. У Нью-Йорку Л. Цегельський редагував часопис «Український вісник», а потім переїхав у Філадельфію, де працював редактором часопису «Шлях». 1937 р. видав монографію під заголовком «Митрополит Андрей Шептицький», яку схвально оцінив сам митрополит. З 1943 р. і до самої смерті був редактором популярного часопису «Америка»²⁴.

Помер д-р Лонгин Цегельський 13 грудня 1950 р. у Філадельфії, у своєму робочому кабінеті, що було, з одного боку, досить загадково, а з іншого – символізувало його активне та невтомне життя. Похований на українському цвинтарі на Факс Чейс біля Філадельфії.

Таким чином, треба відзначити, що Лонгин Цегельський перебував у епіцентрі подій, що спричинилися до формування української національної ідеї в добу визвольної боротьби українського народу. Спираючись на солідні дослідження українських істориків, етнографів і політиків, насамперед М. Грушевського, він обґрунтував самобутність і самостійність української нації, переконливо спростував твердження російських і польських шовіністів про український народ як несформовану етнічну масу, як частину інших етносів, багато зробив для утвердження національної свідомості – вирішального чинника самоутвердження нації. Саме з цих позицій він обстоював національні права України на власну мову, культуру, освіту. Своїми друкованими й усними виступами він готував галицьку спільноту до визвольних змагань. Передбачав політичне майбутнє Української держави, у будівництві якої сам взяв безпосередню участь як один із найактивніших діячів Західноукраїнської Народної Республіки, як ініціатор та учасник Злуки Західної і Східної України.

REFERENCES

- Dashkevych, Ya.** (2000). *Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika: pozytvnyi i nehatyvnyi dosvid* [Western Ukrainian People's Republic: Positive and negative experience]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist* (Vol. 6, pp. 355-359). Lviv [in Ukrainian].
- Datskiv, I.** (2011). *Diialnist zovnishnopolitychnoi sluzhby Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliky u 1918-1923 rokakh* [Foreign Policy Service of the Western Ukrainian People's Republic in 1918-1923]. *Vseukrainskyi naukovyi zhurnal «Mandrivets», 4 (94)*, 30-33 [in Ukrainian].
- Datskiv, I.** (2009). *Diialnist dyplomatychnoi sluzhby Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliky* [Activities of the Service of the Western Ukrainian People's Republic]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist* (Vol. 18, pp. 346-352). Lviv [in Ukrainian].
- Lozynskyi, M.** (1970). *Halychyna v rr. 1918-1920* [Galicia in the years 1918-1920] Niu-York: Chervona Kalyna [in Ukrainian].
- Makarchuk, S.** (1997). *Ukrainska Respublika Halychan: narysy pro ZUNR* [The Ukrainian Republic of Galichan: Essays on ZUNR] Lviv. 192. [in Ukrainian].
- Semianyk, O.** (2012). *Lonhyn Tsehelskyi ta yoho derzhavotvorcha diialnist u period 1918-1919 rr.* [Lonhyn Tsehelskyi and his state-building activity in the period 1918-1919]. *Analitichno-informatsiinyi zhurnal «Skhid», 2 (116)*, 143-147 [in Ukrainian].
- Tyshchyk, B.Y.** (2004). *Zakhidnoukrainska Narodna Respublika (1918-1923). Istorii derzhavy i prava* [Western Ukrainian People's Republic (1918-1923). History of the State and Law]. Lviv [in Ukrainian].
- Tsehelskyi, L.** (2003). *Vid lehend do pravdy. Spomyny pro podii v Ukraini zviyazani z Pershym lystopadom*

²⁴ Довідник з історії України. Київ: Генеза, 2001. С. 1031.

1918 r. [From legends to the truth. Memories of events in Ukraine related to the First of November 1918]. Lviv: Svichado [in Ukrainian].

Tsehelskyi, Yu.-M. (1992). *Zaha rodu Tsehelskykh i rozpovid pro Kaminka Strumylovu* [The Tsehelsky kind and the story of Kaminka Strumilov]. Ellicott City [in Ukrainian].

Zdoroveha, M. (2009). Lonhyn Tsehelskyi bilia vytokiv ukrainskoi dyplomatii [Lonhyn Tsehelskyi the origins of Ukrainian diplomacy]. *Vseukrainskyi naukovyi zhurnal «Mandrivets»*, 2, 42-44 [in Ukrainian].

Zdoroveha, M. (2010). *Suspilno-politychni pohliady Lonhyna Tsehelskoho* [Socio-Political views of Lonhyn Tsehelskyi]. (The Candidate's thesis). Lviv [in Ukrainian].

Mariana Polych

(Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine)

e-mail: polych.maryana@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1285-2281>

State-Building and Diplomatic Activity of Lonhyn Tsehelskyi during Ukrainian Revolution (1917-1921)

The activity of Lonhyn Tsehelskyi, a well-known Ukrainian public, political leader and statesman, is analyzed. The state and degree of this issue scientific study are clarified.

The formation of L. Tsehelskyi's worldview and personality is traced. The little-known pages of his biography are emphasized. It is found out that the determining periods that particularly influenced the process of forming the personality of L. Tsehelskyi and his subsequent life position were his childhood and youth, especially the family environment and upbringing.

Lonhyn Tsehelskyi's personality as a politician and public figure in the last period of the Austro-Hungarian Empire is considered. It is noted that with the beginning of the 20th century L. Tsehelskyi, to some extent moved away from activities in student organizations, and became actively involved in the work of political and public societies.

L. Tsehelskyi's participation in the Ukrainian National Democratic Party is described, and his ambassadorial activity is analyzed. It is emphasized that L. Tsehelskyi's ambassadorial activity began at a time when Western Ukrainian society was in the legal field of the Austro-Hungarian Monarchy. Thanks to his clear position and oratory skills, he exposed the anti-people policy of the imperial government, criticized and condemned Galician Moscovophilia, and defended the interests and rights of Ukrainian peasants.

The state-building and diplomatic activity of L. Tsehelskyi during the years of national liberation struggles of Ukrainian people is analyzed. It is noted that among the Galician politykum L. Tsehelskyi stood out for his theoretical and political knowledge, foresight, and convincing position. From the beginning of the liberation struggle, the politician advocated the full provision of autonomy and political equality of national minorities, the realization of which could be carried out primarily by peaceful, legitimate, and legal methods.

It is noted that the period of L. Tsehelskyi's life, connected with his state-building activity during the times of the Western Ukrainian People's Republic, deserves special attention. L. Tsehelskyi was the initiator of various state and political actions, showed considerable activity in various meetings, gatherings, demonstrations, and sessions.

The social and political, scientific and cultural activity of L. Tsehelskyi in emigration to the USA is also shown. The worldview position of the scholar is traced, and his contribution to the development of the scientific, social, and political life of Ukrainian community in exile and the establishment of Ukraine-United States relations are analyzed.

Keywords: Lonhyn Tsehelskyi, public and political activity, foreign policy, national liberation struggles, State Secretary